

Selecta in Exodum

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟΝ.

12.281 «Καὶ δώσω χάριν τῷ λαῷ τούτῳ ἐνώπιον τῶν Αἰγυπτίων. Ὅταν δὲ ἀποτρέχετε, οὐκ ἀπελεύσεσθε κενοί.» Αὕτη ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραάμ προεδέδοτο· «Μετὰ ταῦτα, λέγοντος τοῦ Θεοῦ, ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς.» «Καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραῶ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς Κύριος. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· Βεβάρυται ἡ καρδία Φαραῶ, τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν.» Τὸ, «Βεβά ρυται ἡ καρδία Φαραῶ,» λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου, μετὰ τὴν μεταβαλοῦσαν εἰς δράκοντα ράβδον τοῦ Ἀα ρῶν, καὶ καταπιοῦσαν τὰς τῶν Μάγων ράβδους, ἄξιον ἰδεῖν, εἰ ἕτερόν ἐστι τοῦ, «ἐσκληρύνθαι τὴν καρδίαν Φαραῶ,» λεγομένου πολλάκις, καὶ τοῦ, «κατίσχυκεναι.» Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο οὕτως εἴρηται, «Καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραῶ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν καθὼς ἐλάλησε Κύριος.» Δοκεῖ δέ μοι ἡ μὲν ἐνδιδοῦσα καρ δία πρὸς τὰ θεῖα, ἀπαλύνεσθαι καὶ μὴ ἰσχύειν ἀνθὶ στασθαι τῇ θειότητι, καὶ μὴ βαρύνεσθαι, μηδὲ ἔλκε 12.284 σθαι κάτω εἰς γῆν καὶ ὕλην· ἡ δὲ ἀντιτείνουσα καὶ ἐναντιομένη τῷ θείῳ βουλήματι, σκληρύνεσθαι καὶ ἀντιτυπεῖν δίκην λίθου, καὶ ἀποκρούεσθαι τὸν λόγον, καὶ κατ' ἀπόνοιαν ἀνθίστασθαι μετὰ τινος ψευδωνύ μου ἰσχύος. Ἀνάγκη δὲ τὴν τοιαύτην καρδίαν καθελ κομένην ὑπὸ τῆς κακίας οὔσης κατωφεροῦς, βαρὺ νεσθαι. Οὐ μὴν κατὰ τὴν αὐτὴν διάνοιαν ταῦτα τῇ καρδίᾳ συμβαίνει, εἰ καὶ μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ συμβέ βηκε φαύλη οὔση τὸ κατίσχύειν καὶ τὸ βαρύνεσθαι. Ἡ μὲν γὰρ, ὡς εἴρηται πού, λιθίνη γίνεται ἡ καρ δία καὶ σκληρύνεται· ἡ δὲ οὐ παραχωρεῖ ὡς κρείτ τονι τῇ θείᾳ φύσει· ἀλλὰ θεομαχεῖν ἰσταμένη κατ' αὐτῆς καὶ ἰσχύειν λέγεται. «Εἶπε δὲ αὐτῷ Μωϋσῆς, Ὡς ἂν ἐξέλθω τὴν πόλιν, ἐκπετάσω τὰς χεῖράς μου πρὸς Κύριον, καὶ αἱ φωναὶ παύσονται, καὶ ἡ χάλαζα, καὶ ὁ ὑετὸς οὐκέτι ἔσται.» Ὁ γὰρ πάντων δημιουργὸς πρὸς τὴν κέλευσιν τὴν φύσιν εἴκουσαν ἔχει. Τοῦ αὐτοῦ. Σημειωτέον ὅτι οὐ πάντα τῇ ρά βδω τερατουργεῖ Μωϋσῆς, ἀλλὰ καὶ χερσὶ καὶ λόγῳ, ἵνα μὴ τὴν ράβδον μαγικαῖς ἀπάταις τελειῶσιν οἱ πολλοὶ νομίσωσι. «Λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον κατ' οἶκουσ πα τριῶν» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀπὸ τῆς δεκάτης φησὶ λαμ βάνειν πρόβατον καὶ τρέφειν ἕως ἰδ'· καὶ ἐπονομά σαι λέγοντας, Τοῦτο τὸ πρόβατον θύεται ὑπὲρ τοῦδε καὶ τοῦδε· οὐχ ὑπερβαινόντων αὐτῶν ἰ ὀνομάτων· καὶ τῇ ἰδ' θύεται ἀνάμεσον τῶν ἐσπερινῶν, ἀρχο μένης τῆς ἰε'· ὡς γίνεσθαι ἀπὸ τῆς λήψεως μέχρι τῆς θύσεως ἡμέρας ε', ὅτε πλήρες ἐστὶ τῆς σελήνης τὸ φῶς. «Πρόβατον τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν.» Ἐνιαύσιον πρόβατον ὁ Χριστὸς ἐστὶ. Τὸ γὰρ ἐν μη δεινὶ ὑστερεῖσθαι μηδὲ ἔλλιπές τι ἔχειν διὰ τοῦ ἐνιαυ τοῦ δηλοῦται. «Καὶ σφάξουσιν αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἐσπέραν.» Πρὸς ἐσπέραν δὲ κε λευόμεθα σφάξαι τὸ πρόβατον, ἐπειδὴ καὶ ἐσχάτη ὥρα τὸ ἀληθινὸν ἡμῶν πρόβατον εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν ὁ Σωτὴρ. «Καὶ λήψονται ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν, καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν, ἐν τοῖς οἴκοις» καὶ τὰ ἐξῆς. Θύομεν δὲ, καὶ χρίομεν τοὺς οἴκους ἡ μῶν τῷ αἵματι· λέγω δὲ τὸ σῶμα, εἶπερ χρίσις πί στις ἐστὶν ἡ εἰς αὐτὸν, δι' ἧς πιστεύω τὴν τοῦ ὄλο θρευτοῦ δύναμιν καταργουμένην. Μετὰ δὲ τὸ χρισθῆ ναι ἡμᾶς, τουτέστι πιστεῦσαι εἰς τὸν Χριστὸν, τότε καὶ ἐπὶ τὴν βρῶσιν ἔρχεσθαι κελευόμεθα· μήτε δὲ ὠμά, μήτε ἐψημένα ἐν ὕδατι, ἀλλ' ὀπτὰ πυρί. «Πᾶς ὃς ἂν φάγη ζύμην, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυ χὴ ἐκείνη ἐξ Ἰσραὴλ.» Ἐξολοθρευθήσεται ἄνθρωπος ἕνεκεν ζύμης· καὶ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ὁ χρηματίζων τοὺς νόμους, ὡς ὄλοθρεύει μοιχόν, ὡς ὄλοθρεύει πόρ νον, ὡς ὄλοθρεύει παιδοφθόρον, οὕτως ὄλοθρεύει τὸν ἔχοντα ζύμην ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν ἀζύμων ἡμέρᾳ. Τοῦτο κατὰ Θεόν ἐστι; τοῦτο κατὰ νόμον

τὸν οὐράνιον ἐστίν; Ἄλλ' εἵπομι ἂν ὅτι ἐὰν ἔχῃς ζύμην 12.285 πονηρίας, καὶ μὴ ἐξολοθρεύσης πᾶσαν ζύμην κακίας ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ σου· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀληθινὴ οἰκία σου· ὁ Θεὸς τῶν ὄλων νομοθετεῖ ἐξολοθρευθῆ ναί σε μὴ ἀποβαλόντα τὴν ζύμην τὴν παλαιὰν ἀπὸ σεαυτοῦ. Χρὴ γὰρ σε ἐλθόντα εἰς τὸν καιρὸν τῶν νέων, νέον γενόμενον μηδὲν ἔχειν ἀρχαῖον. «Τὰ ἀρ χαῖα παρῆλθε,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅρα πῶς ἔδει ἐορτὰ ζεῖν ἐν μηνὶ τῶν νέων τὴν ἐορτὴν τῶν ἀζύμων. «Καθίξετε τῆς φλιάς, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν, ἀπὸ τοῦ αἵματος ὃ ἐστὶ παρὰ τὴν θύραν.» Φλιάς μὲν, ὡς ἀποδέδωκέ τις τῶν πρὸ ἡμῶν, τοῦ λογιχοῦ· ἀμφοτέρων δὲ σταθμῶν, θυμικοῦ καὶ ἐπιθυμητικοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐ γὰρ ἐντὸς γενόμενον τὸν ὅλο θρευτὴν δι' ἐπινοίας ἐκβάλλομεν, ἀλλ' ὅπως ἂν μηδὲ τὴν ἀρχὴν παρεισδύη, φυλακὴν διὰ τοῦ νόμου ποιού μεθα. Φυλακὴ δὲ ἐστὶ καὶ ἀσφάλεια, τὸ, τῷ αἵματι τοῦ ἀμνοῦ τὴν τε φλιάν καὶ τοὺς σταθμοὺς τῆς εἰσόδου κατασημαίνεσθαι. «Ἐγενήθη δὲ μεσοῦσης τῆς νυκτός, καὶ Κύριος ἐπάταξε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῆ Αἰγύπτῳ.» Δι' ἀγ γέλων γὰρ ὁ Θεὸς τὰς θανατηφόρους ταύτας ἐπάγει πληγὰς, ὡς καὶ ἐν ταῖς Βασιλείαις ἔγνωμεν πῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ ὁ ἄγγελος ἀνείλε τῶν Ἀσσυρίων ρπε' χιλιάδας. «Οὗτος ὁ νόμος τοῦ Πάσχα· Πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πάντα οἰκέτην τινὸς, καὶ ἀργυρώνητον περιτεμεῖς αὐτὸν, καὶ τότε φάγεται ἀπ' αὐτοῦ.» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀκολουθῶν τοῖς παρατεθεισὶ τρίτος ἐστὶν οὗτος νόμος, ὃν εἶπε πάλιν ὁ Κύριος παρὰ τοὺς δύο νόμους. Πρόσχετος δὲ τῇ ἀκριβείᾳ τῆς Γραφῆς, ὅτι οὐκ εἶπε τοῦτον τὸν νόμον τὸν περὶ τοῦ Πάσχα ὁ Κύριος ἐν τῇ ἀρχῇ. Εἰ γὰρ εἰρήκει ἔτι ὃν των ἐν Αἰγύπτῳ πρὶν ἀπαῖραι ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸν Ἰσραὴλ, τὸ, «Πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πάντα οἰκέτην τινὸς, καὶ ἀργυρώνητον περιτε μεῖς, καὶ τότε φάγεται ἀπ' αὐτοῦ,» οὐκ ἂν ἐξεληλύθησαν ὁ πολύμικτος πολὺς ὄχλος ὁ ἐξελθὼν ἐξ Αἰγύπτου. Ἐτήρησεν οὖν τὸν νόμον τοῦτον, ἵνα μετὰ τοῦ ἐξελθεῖν τοὺς βουλομένους δοθῆ ἄλλος νόμος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐὰν ἀλληγορῶμεν ταῦτα εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἐροῦμεν ὅτι οἰκογενεῖς μὲν εἰσὶν οἱ συμπεφυκότες ἡμῖν καὶ γεωργηθέντες λόγοι, καὶ ἐπιστῆναι ἀπὸ συμφύτων ἐννοιῶν ἀρξάμενοι· ἀργυρώνητοι δὲ, ὅσοι ἐκ διδασκαλίας ἡμῖν ἐπιγίνονται ἔξωθεν ἀπὸ τῶν μαθημάτων. Πάντας οὖν φησι περιτέμνειν καὶ καθαίρειν, καὶ τοὺς οἰκογενεῖς, καὶ τοὺς ἀργυρωνήτους. Ἀλλογενῆ δὲ οὐδένα δεῖ προσλαμβάνειν, οἷον ἀλλότριον δόγμα προσιεμένους· ἀλλογενῆ γὰρ οὐ παρὰ δέχεται, ὅς βούλεται βεβηλῶσαι τὴν ἐορτὴν τοῦ Κυρίου. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ γὰρ ἐν Ἐκκλησίᾳ ἐσθίεις λόγους Θεοῦ, ἐσθίεις δὲ καὶ ἐν Ἰουδαίων συναγωγῇ, παραβαίνεις τὴν λέγουσαν ἐντολήν, «Ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρωθήσεται.» Εἰ δὲ μεταλαμβάνεις λόγων Θεοῦ, ἐν οἰκίᾳ μιᾷ τῇ Ἐκκλησίᾳ· εἶτα καταλιπὼν αὐτήν, ὑπολαμβάνεις μεταλαμβάνειν Θεοῦ ἐν αἵρετικῇ συναγωγῇ 12.288 γῆ, λεγούσης τῆς ἐντολῆς, «Ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρωθήσεται,» σὺ οὐκ ἐσθίεις ἐν οἰκίᾳ μιᾷ. Μίαν οὖν νοήσαι οἰκίαν τὴν Ἐκκλησίαν· μηδαμοῦ οὖν ἐσθίει τοῦ προβάτου ἔξω γενόμενος τῆς Ἐκκλησίας. «Καὶ οὐκ ἐξοίσετε ἐκ τῆς οἰκίας τῶν κρεῶν ἔξω.» Ἐκκλησιαστικὸν λόγον οὐ δεῖ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας πρεσβεύειν, ὡς ἔξω τῆς οἰκίας μὴ ἐκφέρειν τὰ κρέα· φημὶ δὲ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἵρετικῶν· ὅμοιον γὰρ ἐστὶ τῷ ρίψαι τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. «Πᾶς ἀπερίτμητος οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ.» Πᾶν γέννημα ψυχῆς νοητὸν ὑπερβαῖνον τὰ ὑλικά (ὑλικά δὲ τὰ θήλα) περιτέμνειν καὶ καθαίρειν δεῖ, ἵνα οὕτως μεταλάβῃ τις τῶν κρεῶν τοῦ Πάσχα· ὡς αὐτόχθων δὲ τῆς γῆς, καὶ ὁ προσήλυτος γίνεται· οὐ γὰρ τὰ σπέρματα προτιμᾷ ὁ Θεὸς τὰ εὐγενῆ, ἀλλὰ προαίρεσιν ἀποδέχεται. Τοῦ αὐτοῦ. Ἀπερίτμητον τῇ σαρκὶ τὸν μὴ περιτεμνόμενον τὰ σαρκικά φησιν, ὡς περὶ ἀπερίτμητον ὀφθαλμοῖς τὸν βλέποντα πρὸς ἃ μὴ δεῖ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅρατε μὴ τις ὑμῶν ἀπερίτμητος ἐστὶ τῇ καρδίᾳ· μὴ τις οὐ περιτέμνηται τὰς περιτομὰς ἅς ὁ λόγος διδάσκει περιτέμνεσθαι. Ποίας δὲ ταύτας; ἀπερίτμητοι τὰ ὦτα ὀνειδίζονται τινες ὄντες· καὶ ὅσοι οὐ περιτέμνηται τὴν ἀκοήν, ἀκάθαρτοί εἰσιν. Ἀπερίτμητος χεῖλεσιν,

ὁ μὴ περιτεμνόμενος τοὺς λόγους τοὺς ἐναντίους καὶ ἀκαθάρτους. Οὕτως ἔστι καὶ ἀπερίτμητον τῇ σαρκὶ εἰπεῖν, τὸν μὴ περιτεμνόμενον τὰ σαρκικὰ πράγματα· καὶ ἀπερίτμητον ὀφθαλμοῖς, τὸν βλέποντα ἃ μὴ δεῖ, καὶ μὴ καθαίροντα τὸ ὄρατικόν· καὶ ἀπερίτμητον σαρκὶ, τὸν πράττοντα ἃ μὴ δεῖ. «Ἐξάραντες δὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ Σοκχώθ, ἐστρατοπέδευσαν ἐν Ὀθώμ παρὰ τὴν ἔρημον.» Ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς κεῖται, «ἀπὸ Βουθὰ ἐπὶ στόμα Ἰρώθ· ὃ ἐστὶν ἀπέναντι Βεελσεπρῶν ἐχόμενα τοῦ Βορβᾶ,» παρεμβεβληκέναι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. «Καὶ ἔλαβε ἑξακόσια ἄρματα ἐκλεκτὰ, καὶ πᾶσαν τὴν ἵππον τῶν Αἰγυπτίων, καὶ τριστάτας ἐπὶ πάντων.» Τοὺς πρὸς τρεῖς δυναμένους μάχεσθαι, ἢ τοὺς ἐν τῇ παρατάξει μετὰ τὸν πρωτοστάτην καὶ τὸν δευτεροστάτην ἰσταμένους ἐν τῇ τρίτῃ τάξει. Ἄλλοι δὲ φασιν, ὡς εἰς τὰς χεῖρας τῶν πολεμίων ἄρματα ἐποίουν μεγάλα, ὥστε καὶ τρεῖς χωρεῖν, ἵνα ὁ μὲν εἰς ἡνιοχέι, οἱ δὲ δύο πολεμοῦσιν· ἢ τοὺς ἐπὶ τριῶν ἵππων βεβηκότας. Οἱ γὰρ παλαιοὶ ἐν τοῖς πολέμοις ἐπὶ δύο ἢ τριῶν ἵππων ἐπωχοῦντο ἐξιόντες ἄρματηλάται. Ἡ τριστάτην λέγει τὸν ἐν τῷ καθέζεσθαι τὸν βασιλέα, τρίτον ἰστάμενον, ἥτοι τρίτην ἔχοντα καθέδραν· οἷος ἦν ὁ Δαυὶδ παρὰ Σαοὺλ, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλείων εὐρήσεις. «Ἐκεῖ ἔθετο αὐτῷ ὁ Θεὸς δικαιώματα καὶ κρίσεις, καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἐπείρασε.» Ὅτε Θεὸς πειράζει, ἐπ' ὠφελείᾳ πειράζει, οὐκ ἐπὶ τῷ κακοποιῆσαι· διὸ καὶ ἐλέχθη, ὅτι «Ὁ Θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν,» ὡς καὶ μετ' ὀλίγα ἐπάγει ὁ λόγος· «Ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσης Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, πᾶσαν νόσον, ἣν ἐπήγαγον τοῖς 12.289 Αἰγυπτίοις, οὐκ ἐπάξω ἐπὶ σέ.» Ὁ οὖν φέρων τοὺς πειρασμοὺς γενναίως, στεφανοῦται. Ἄλλο δὲ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ διαβόλου· ἐκεῖνος γὰρ πειράζει, ἵνα τοὺς πειθόμενους αὐτῷ θανατώσῃ· καὶ ὁ μὲν Θεὸς πειράζει οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἐσόμενον, πλην διδοῦς τῷ ἄνθρωπῳ πράττειν ὃ θέλει διὰ τὸ αὐτεξούσιον. «Τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησε Κύριος· Σάββατα, ἀνά παυσις ἀγία τῷ Κυρίῳ αὖριον.» Ἀπογράφονται τὰ περὶ τοῦ σαββάτου εἰρημένα· πρῶτον κατὰ τὸ ῥητόν, ἵν' ἴδωσι τί σημαίνει τὸ γράμμα· δεύτερον δὲ κατὰ τὴν ἀναγωγὴν, καθ' ἣν εἴπομι ἂν ἡμέραν σαββάτου ἐνεστηκέναι τῷ δικαίῳ καταλύσαντι τὰ τοῦ κόσμου ἔργα, καὶ δοξάζοντι τὸν Θεόν, καὶ σχολάζοντι, μήτε τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἔστηκε τοῦ Χριστοῦ, ἀφιστα μένω· μήτε πῦρ καίοντι, κατὰ τὸ μηδὲν ἀμαρτάνειν· μήτε βαστάγματα αἴροντι. Βάσταγμα ὄρους βαρύτερον πᾶσα ἀμαρτία· διὸ ἔλεγεν ὁ Ὑμνωδός· «Ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ.» Ἐτέρα δὲ ἀπογραφὴ ἂν εἴη σαββάτου, καθ' ἣν «ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ,» ἀνάπαυσις ἱερά καὶ ἀγία. Ὁ δὲ ποιήσας πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἄξιός κρινεται ἐκείνου τοῦ σαββάτου· σχολάζων οὐδενὶ ἢ τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς σοφίας. Ταῦτα δὲ διὰ τὸ μεμνησθαι ἐνταῦθα τὸν Μωϋσέα περὶ τοῦ σαββατίζεσθαι, παρεθέμεθα. «Καὶ πατάξεις τὴν πέτραν, καὶ ἐξελεύσεται ἐξ αὐτῆς ὕδωρ.» Πέτρα παρεικάζεται ὁ Χριστὸς διὰ τὸ ἄσειστον καὶ ἀκλόνητον. Ἐρήρυσται γὰρ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἢ θεῖα τε καὶ ὑπερτάτη φύσις. «Ἐγὼ γὰρ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς σου, Θεὸς ζηλωτῆς, ἀποδιδούς ἀμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν τοῖς μισοῦσί με, καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου.» Τίνα τοῦτο τὸ ῥητόν οὐκ ἐτάραξεν; Εἰ ἡμαρτε μὲν ὁ πατήρ, ὁ δὲ υἱός, καὶ ἡ τρίτη, καὶ ἡ τετάρτη γενεὰ ἀπολαμβάνει τὴν ἁμαρτίαν, ὡς τοὺς μὲν κατηγοῦσαι καὶ τοῦ δεδωκότος τοὺς νόμους Θεοῦ· τοὺς δὲ μὴ κατηγοῦσαι μὲν, ἀληθῶς δὲ ἐλπίζειν τοιαῦτά τινα, καὶ προσδοκᾶν, ὅτι τὰ ἀμαρτήματα αὐτῶν οἱ υἱοὶ ἀπολαμβάνουσιν. Ἰουδαῖοι ταῦτα νομίζουσιν, οὐκ ἀπαλλάττοντες ἄλλον θεόν. Σαμαρεῖς ταῦτα ὑπολαμβάνουσιν, ὡς καὶ αὐτοὶ δοξάζοντες μετεσχηκέναι τοῦ ἐνὸς Θεοῦ. Οἱ ἀπὸ τῶν αἰρέσεων οὐκ ἀρεσκόμενοι τῷ ἀγαθῷ ἢ δίκαιον εἶναι Θεὸν δύνασθαι, τὸν ἀποδιδόντα ἀμαρτίας πατέρων εἰς κόλπον τέκνων αὐτῶν, λέγουσιν, ὅτι ὁ τοῦ νόμου Θεὸς οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐκ ἔστιν ἀγαθός, ἀποδιδούς τὰ ἀμαρτήματα τῶν πατέρων ἐπὶ τοὺς υἱούς· ἀλλὰ τις ἐστὶν ἐκείνου μείζων Θεός. Ὁ δὲ ἐκκλησιαστικὸς, οὔτε ὡς Ἰουδαῖος σωματικῶς

ἀκούει τῶν λεγομένων, οὔτε ὡς αἰρετικὸς ἀναπλάσσει ἄλλον, ἀλλ' ἔστηκεν ἀμφοτέρων μέσος, καὶ λέγει καλῶς μὲν ταῦτα γε γράφθαι· οὐκ οἶδα δὲ τῶν γεγραμμένων τὸν νοῦν. Ἀνατείνετε οὖν τὰς διανοίας πάντες, καὶ αἰτήσα σθε, ἵνα ὑμῖν ἀποκαλύψῃ ὡς ἀγαθὸς ἐστίν, ὁ ἀποδιδοὺς ἀμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα. Τίνες οἱ πατέρες; φέρε τὰς Γραφὰς μάρτυρας· ἐξετασθήτωσαν τὰ λό 12.292 γιὰ τὰ ἱερά. Λέγει ὁ Σωτὴρ καὶ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς τοῖς ἀμαρτάνουσιν, ὅτι «Ἵμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιῆσαι. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν.» Οὐκοῦν εἴ τις ἀμαρτάνει, ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἀμάρτημα τοῦ διαβόλου ἀποδίδεται ἐπὶ τὸν υἱόν. Πλὴν ἐκεῖνός ἐστίν ὁ πρῶτος ἀμαρτωλός, ὁ ὑποβαλὼν μοι τὸ ἀμάρτημα· ἐγὼ δὲ εἶμι ὁ δευτέρος ἀμαρτωλός, ὁ μὴ ἐκβαλὼν τὸ βούλημα αὐτοῦ, ἀλλὰ παραδεξάμενος αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν· δέον με σῆναι καθωπλισμένον τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχοντα τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἵνα πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβεσθῇ ἐν τῷ θυρεῷ τῆς πίστεώς μου. Ἐὰν οὖν ἀμαρτάνω, ποιῶ τὰ τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα τότε τὸ ἀμάρτημα, ἢ τότε ποιήσω. Πρῶτον παραδέχομαι αὐτοῦ τὸ βέλος, καὶ ὅταν παραδέξωμαι αὐτὸ, τότε καὶ αὐτὸν παραδέχομαι. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἰούδα οὕτω γέγραπται, ὅτι οὐ πρῶτον εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ πρῶτον τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμων ὁ Ἰσκαριώτης, εἶτα μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς. Οὐκοῦν ἔχω πατέρα, εἰ μὲν ἅγιός εἶμι, Θεόν· εἰ δὲ ἀμαρτωλός εἶμι, τὸν διάβολον ἔχω πατέρα· ἀλλὰ καὶ τὸν προσεχῶς φέρε εἰπεῖν ἐνεργήσαν τα Ἀντίχριστον, ἢ ἄγγελόν τινα τοῦ διαβόλου, ἢ δαιμόνιον, οὐ τὴν ἐνέργειαν παρεδεξάμην. Καὶ ἀπαξα πλῶς εἰσὶ μοι πατέρες μυριοί, ἐὰν γένωμαι ἀμαρτωλός· ὡσπερ πάλιν ἐὰν γένωμαι δίκαιος, πατήρ μου ἐστὶν ὁ Θεός, καθάπερ φησὶν ὁ Σωτὴρ, «Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἶμι.» Καὶ πάλιν, «Θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.» Καὶ πάλιν, «Τέκνον, ἀφέωνταί σου αἱ ἀμαρτίαι.» Οὕτως οἶδα καὶ ἄλλους πατέρας, κατὰ τὸ γεγραμμένον τῷ Ἀβραάμ· «Σὺ δὲ ἀπελεύση πρὸς τοὺς πατέρας σου·» οὐ πρὸς τοὺς κατὰ σάρκα πατέρας· οὐ γὰρ ἦσαν πιστοὶ, οὐκ ἦσαν ἅγιοι, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς γεγραμμένης περὶ αὐτῶν. Εἰ γὰρ ἅγιος αὐτοῦ ὁ πατήρ, οὐκ ἂν ἐλέγετο αὐτῷ, «Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου.» Ἐχει γὰρ ὁ λόγος τὸ σωματικόν, ἔχει καὶ τὸ πνευματικόν. Εἰ νενόηκας τοὺς πατέρας, ὅρα λοιπὸν ὅτι ἀπολαμβάνεις σὺ, ὁ παραδεξάμενος τὴν ἐνέργειαν, διὰ τὸ ἡμαρτηκέναι, ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἢ τινος τῶν ὑπ' αὐτὸν πνευμάτων. Γενόμενος οὖν ἐκεῖνων υἱός, ἀπολαμβάνεις ἀπὸ ἀγαθοῦ Θεοῦ σε ἐπισκεπτομένου. Οὐ γὰρ ἐπισκέπτεται τὸν πατέρα σου, ἀλλ' ἐπισκέπτεται σε, καὶ λέγει σοι, «Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου,» καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ δίδωσί σοι ὡς ἀγαθός. Ἐπισκέπτεται γὰρ σε τὸν υἱὸν τοῦ πονηροῦ πατρὸς, τὰ ἀμαρτήματα ἀποδιδούς. «Ἐπισκέψομαι οὖν ἐν ῥά βδω τὰς ἀνομίας» ὑμῶν τῶν ἀγίων· ἐπισκέψομαι δὲ «καὶ ἐν μάστιγι τὰς ἀδικίας αὐτῶν.» Διὰ τί; ἵνα τὸ «Ἐλεός μου μὴ διασκεδάσῃ ἀπ' αὐτῶν.» Ὅτε γὰρ κα 12.293 ταλίπη τινὰ, οὐκέτι αὐτὸν κολάζει, οὔτε μαστιγοῖ. «Μαστιγοῖ» γὰρ οὐ πάντας, ἀλλὰ «πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται Κύριος.» Καὶ λέγεται ἐν τῷ προφήτῃ περὶ τῶν πάνυ ἀμαρτωλῶν· «Οὐκ ἐπισκέψομαι ἐπὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν ὅταν πορνεύσωσι, καὶ ἐπὶ τὰς νύμφας ὑμῶν ὅταν μοιχευθῶσι.» Τοσοῦτω χρόνῳ ὁ διάβολος ἀμαρτάνει ἀπὸ κτίσεως, καὶ καταβολῆς κόσμου, καὶ οὔτε πῦρ, οὔτε μάστιξ· οὐ γὰρ ἄξιός ἐστι τῶν κολάσεων τῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Οὐ γὰρ δύναται εἰπεῖν ὁ διάβολος, «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐκαστος οὖν συνειδῶς ἑαυτῷ ἀμαρτίας, εὐχέσθω κολασθῆναι. Καλὸν μὲν γὰρ τὸ μηδὲν ἄξιον κολάσεως πεποιηκέναι. Εἰ δέ τι ἄξιον κολάσεως πεποιήκαμεν, οὕτω κολασθῶμεν, ὥστε ἐνθάδε μὲν ἀπολαβεῖν, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τοὺς κόλπους Ἀβραάμ

ἀναπαύσασθαι. «Καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματά μου, ἃ παραθήσῃ ἐνώπιον αὐτῶν. Ἐὰν κτήσῃ παῖδα Ἑβραῖον,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀναγκαῖον ἐξετάσαι τί νόμος, καὶ τί πρόσταγμα, τί δὲ δικαιώματα, καὶ κρίματα, καὶ μαρτύρια, καὶ ἐντολαί. Δικαιώματα μὲν οὖν ἔστι, τὸ ἐνθάδε εἰ ρημένον, «Ἐὰν κτήσῃ παῖδα Ἑβραῖον,» καὶ τὰ ἐξῆς, περὶ αὐτοῦ εἰρημένα· κρίμα δὲ, ἵνα ἱερέως θυγάτηρ ἐὰν μοιχευθῇ, πυρὶ κατακαίηται· ἐντολαὶ δὲ, «Οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι·» πρόσταγμα δὲ, «Κατὰ βᾶς διαμάρτυραι τῷ λαῷ, καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν·» μαρτύρια δὲ, «Διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.» «Ἐξ ἔτη δουλεύσει σοι· τῷ δὲ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ, ἀπελευθεύεται ἐλευθερὸς δωρεάν.» Σημαίνει ἢ ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἐλευθέρωσις, ἔτι δὲ καὶ ἢ ἐν τῷ σαββάτῳ τῶν ἔργων κατάπαυσις τὴν ἐν χάριτι ἡμῖν διὰ Χριστοῦ ἐλευθερίαν. «Προσάξει αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρὸς τὸ κριτήριον τοῦ Θεοῦ.» Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος εἶπον, «πρὸς τοὺς θεοὺς.» Θεοὺς δὲ τοὺς κριτὰς ὀνομάζουσι, καὶ θεοῦ κριτήριον, τὴν τούτων ψῆφον. «Τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑορτάσατέ μοι. Τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων φυλάξασθε. Ἑπτὰ ἡμέρας ἔδεσθε ἄζυμα, καθάπερ ἐνετειλάμην σοι, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ μηνὸς τῶν νέων. Ἐν γὰρ αὐτῷ ἐξῆλθες ἐξ Αἰγύπτου. Οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός, καὶ ἑορτὴν τοῦ θερισμοῦ πρωτογεννημάτων ποιήσεις τῶν ἔργων σου.» Αἱ ἑορταὶ τοίνυν τοῦ Θεοῦ, οἷς ἔστι πνεῦμα, πνευματικαὶ εἰσὶ· καὶ οὐδεὶς χοϊκὸς ἑορτάζει τὰς ἑορτὰς πνευματικῶς. «Τίς γὰρ συμφωνία δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας;» ἵνα μὴ τὰ ἐξῆς λέγω. Οὐ δύναται χοϊκὸς ἑορτάσαι ἑορτὰς πνευματικὰς, ὡς περ οὐδὲ πνευματικὸς ἑορτὴν χοϊκὴν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τί ἐστὶν ὁ μὴν τῶν νέων; τοὺς αἰσθητοὺς φήσεις καρπούς· οὐπω ἐνέστηκεν ὁ μὴν τῶν νέων, τοῦ ἐνιαυτοῦ φέρε εἰπεῖν ὀψιμώτερου ὄντος. Τὸ δὲ, ἐὰν γένηται ποτε ἐνιαυτός, ὥστε μὴδὲ φέρειν τὴν γῆν τοὺς καρπούς, ἄρα δυνάμεθα ἑορτάζειν ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων, ὡς κεκέλευκεν ὁ Θεὸς ἑορτάζειν τοὺς ἑορτάζοντας; Οὐκοῦν δεῖ κατ' ἐνιαυτὸν τὴν ἑορτὴν ἑορτάζειν. Ἐπαπορῶ δὲ πάλιν καὶ περὶ τοῦ δευτέρου νόμου, τοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴν τὴν δευτέραν. Φησὶ γὰρ «ἑορτὴν τοῦ θερισμοῦ τῶν πρωτογεννημάτων.» Ἐὰν τις σπεῖρη, καὶ μὴ γένωνται οἱ καρποὶ πρῶτοι, ἀλλὰ τελευτῶνται 12.296 ταῖοι, οὗτος οὐκ ἂν δύναται ἑορτάσαι τὴν ἀρχὴν τοῦ θερισμοῦ τῶν πρωτογεννημάτων. Δεῖ γὰρ ἔχειν σε γεννήματα, ἵνα δυνηθῆς ἑορτάζειν. Τί δὲ, ἂν χώραν μὴ ἔχω, πῶς ἂν δυναίμην τὴν ἑορτὴν ταύτην ἑορτάζειν, τῆς λέξεως λεγούσης, «Καὶ ἑορτὴν θερισμοῦ τῶν πρωτογεννημάτων ποιήσεις τῶν ἔργων σου, ὧν ἐὰν σπείρης ἐν τῷ ἀγρῷ σου;» οὐκ ἔσπειρα, οἰκοδόμος εἰμί· οὐκ ἔσπειρα, ὑφάντης εἰμί· ἀγρὸν οὐκ ἔχω, πῶς δύναμαι τὴν δευτέραν ἑορτάζειν ἑορτήν; Καὶ δὴ καὶ περὶ τὴν τρίτην, «Καὶ ἑορτὴν συντελείας ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἐνιαυτοῦ.» Καὶ μετ' ἕτερα. Τί βούλεται λόγος ἡμῖν λέγειν ὁ κελεύων ἡμᾶς ἑορτάζειν τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων τῷ μηνὶ τῶν νέων; Ἀπόθου τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἵνα γε ποιήσῃς τὴν ἑορτὴν ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων, καὶ σὺ νέος γενοῦ, ἵνα γένηται ὁ μὴν τῆς ἑορτῆς τῶν νέων, καὶ σὸς μὴν. Νέων γὰρ, καὶ οὐ παλαιῶν ἔστιν οὗτος ὁ μὴν. Πῶς οὖν δεήσει νέον καὶ σὲ γενέσθαι; Νοήσας τὰς ἑορτὰς, τὴν ἑορτὴν τῶν νέων ὁ ἀπόστολος Παῦλός φησιν, «Ἐκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος.» Οὐκοῦν ἵνα ἀγάγης τὴν ἑορτὴν ἐν μηνὶ τῶν νέων, νέον σε γενέσθαι δεῖ, καὶ πᾶσαν ἀποθέσθαι παλαιότητα. Εἶτα ποίαν ἑορτὴν πρώτην ἄγεις; ὅτι τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων, μάνθανε ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου· «Τὸ γὰρ πάσχα ἡμῶν, φησὶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μὴδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.» Ἄμα δὲ συνάγαγε τὰ νενομοθετημένα περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν ἀζύμων, καὶ ὄψει μὲν τὸ ἄλογον τῶν τῷ ῥητῷ ὡς πνευματικῶ μὴ προσεχόντων, καταφρονούντων δὲ τῶν πνευματικῶν ὡς μὴ χρησίμων. «Οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός.» Ἴσθι ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἢ κενός ἐστίν, ἢ πλήρης. Εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει

ἅγιον Πνεῦμα, οὐκ ἔχει γνῶσιν τοῦ κτίσαντος, οὐ παρεδέξατο ζῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν· εἰ οὐκ οἶδε τὸν Πατέρα τὸν ἐν οὐρανοῖς, εἰ οὐ βιοῖ κατὰ τὸν λόγον, κατὰ τὸν νόμον οὐράνιον· οὐ σωφρονεῖ, οὐ δικαιοπραγεῖ· ὁ τοιοῦτος κενός ἐστιν. Εἰ δὲ κεχώρηκε τὸν εἰπόντα Θεόν· «Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς Θεός,» οὗτος οὐκ ἔστι κενός, ἀλλὰ πλήρης. «Τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν σου ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.» Τί ἐστι τὸ ῥητὸν εἶποιμι ἄν. Ὁ πράττομεν, ἢ θῆλύ ἐστιν, ἢ ἀρσενικόν. Εἰ μὲν οὖν θηλυκόν ἐστιν ὁ ποιοῦμεν, ἢ σωματικόν ἐστιν, ἢ σαρκικόν. Σπεύροντες γὰρ εἰς τὴν σάρκα, ποιοῦμεν θῆλυ τὸ γέννημα τῆς ψυχῆς, οὐκ ἄρρην· ἀλλ' ἐκνευρισμένον, ἀπαλόν τε καὶ ὑλικόν. Εἰ μέντοι βλέποντες τὰ αἰώνια, καὶ πρὸς τοῖς κρείττοσιν ἔχοντες τὴν διάνοιαν, καρποφοροῦμεν τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος, καὶ πάντα τὰ γεννήματα ἡμῶν ἄρρηνά ἐστι. Τὰ τοίνυν φερόμενα ἐνώπιον τοῦ 12.297 Θεοῦ, τὰ καὶ ὀφθησόμενα τῇ ὄψει τοῦ κτίσαντος, ἀρσενικά ἐστιν, οὐχὶ θήλεα. Οὐ γὰρ τὰ θηλυκά, καὶ τὰ σωματικά ἀξιοῖ βλέπειν ὁ Θεός.